

Ольга МАЛЮТА

кандидат історичних наук, доцент

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-1970-7260>

e-mail: maliutaov@gmail.com

КУЛЬТУРНА ДИПЛОМАТІЯ ЯК ЗАСІБ ЗБЕРЕЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

Визначено представлення культурною дипломатією української культурної спадщини на міжнародній арені з метою зміцнення національної безпеки й української державності. За мету поставлено вивчити вплив культурної дипломатії на процес гарантування суверенітету і територіальної цілісності України. Відповідно до визначених завдань, щоби відтворити контекст епохи, участь культурної дипломатії України в репрезентації держави, її визнанні, підтримці, утвердженні в мирний і воєнний час, опрацьовано та проаналізовано оповідні (нарративні), документальні, масові джерела, матеріали періодичної преси.

Досліджено чинники впливу на культурну дипломатію та середовище її праці за кордоном, практики її діяльності. Звернено увагу на те, що нищення культурної спадщини, нівелювання історичної пам'яті й ознак української державності в Україні російським інтервентом утруднює за кордоном працю культурної дипломатії. Основною платформою для культурної дипломатії у світі визначено ЮНЕСКО. Окреслено міжнародні договори, що охороняють світову культурну, природну, нематеріальну культурну спадщину країн-учасників, що ратифікували Конвенції ЮНЕСКО, вплив цих документів на захист української культурної спадщини.

Вивчено популяризацію культурною дипломатією злочинів проти людяності (на прикладі Голодомору 1932–1933 рр. в Україні), опікування та інспірацію процесу визнання Голодомору всіма країнами світу задля припинення російської інтервенції в Україні, гарантії миру та світової безпеки, територіальної цілісності й незалежності України. Відзначено важливу роль Українського інституту та культурних інститутів інших держав як майданчиків популяризації культурних надбань України.

Зазначено, що задоволення культурних прав, протистояння використанню культурної спадщини як інструмента для фінансування організованої злочинності та тероризму – це наслідки діяльності культурної дипломатії. Проаналізовано заходи культурної дипломатії України, що використовувалися для позиціонування країни у світі, утверджували мир, сприяли діалогу культур, утверджували українську державність. Відзначено, що для України виграти інформаційну війну – це перемогти і зберегти державність. Констатовано, що нагальною залишається необхідність позиціонувати Україну на міжнародній арені засобами культури, сприяти поширенню правдивих інформаційних джерел, створювати нові інформаційні канали, оцифровувати культурну спадщину, архівні джерела та матеріали. Культура в контексті війни мовою української дипломатії означає боротьбу за збереження культурної спадщини, утвердження ідентичності, гарантування української державності. Відзначено можливість

у майбутньому перетворити культурну дипломатію на майданчик гарантування миру, безпеки, державності, економічного зростання України.

Ключові слова: ідентичність, культурна дипломатія, культурна спадщина, українська державність.

Культурна спадщина є первинним пластом самоідентифікації української нації у двотисячолітній тяглоті її історії, культури, державності. Культурна дипломатія на світовому рівні репрезентує культурну спадщину народу й утверджує державність. Теоретичне підґрунтя культурної дипломатії дослідили та обґрунтували: Девід Кларке (David Clarke) (Clarke, 2020), Джозеф Най (Joseph S. Nye) (Nye, 2004), Синтія Шнейдер (Cynthia P. Schneider) (Schneider, 2003), теоретичні основи забезпечення державності – Томас Грант (Thomas D. Grant) (Grant, 1999), Кристофер Клапхам (Christopher Clapham) (Clapham, 1998). В українській історіографії теоретичним проблемам культурної дипломатії свої дослідження присвятили Наталя Сербіна та Олена Кучмій (Сербіна, Кучмій, 2011, с. 122–131), Оксана Розумна (Розумна), становленню культурної дипломатії доби Директорії – Дмитро Веденєєв (Веденєєв, 2019, с. 18–22), окремим аспектам культурної дипломатії Західноукраїнської народної республіки (ЗУНР) – Іван Монолатій (Монолатій, 2019, 7–29), місію капели Олександра Кошиця як напрям культурної дипломатії Директорії вичерпно у спеціальному науковому дослідженні вивчила Тіна Пересунько (Пересунько, 2019). Впливу та значенню культурної дипломатії у становленні української державності не присвячено жодного спеціального наукового дослідження.

Мета статті – дослідити вплив культурної дипломатії на процес гарантування суверенітету та територіальної цілісності України.

Культурна дипломатія, названа так 1980 р. професором Гарвардського університету Д. Наєм, передбачала міжнародні культурні відносини, провадити закордонну культурну політику з обміну ідеями, інформацією, мистецтвом, іншими формами культури, просувати з метою здобуття міжнародного престижу культурні надбання за кордоном. США наприкінці 1950-х років утвердили цей термін у політиці. Особливість їхньої культурної дипломатії – чітко визначена пріоритетність ідентичності (Clarke, 2020). Культурна дипломатія для США стала не просто терміном – це була цілеспрямовано фінансована діяльність зі створення позитивного образу держави. У роки холодної війни Інформаційне агентство США доклало зусиль, щоби сформувати думку світової громадськості про сумісність американської культури і культури європейських націй, спрямувати внутрішню та міжнародну політику країни на служіння загальній справі із виправдання надій усього людства на свободу, прогрес, мир, збереження історичної пам'яті американської нації. Закордонні культурні виставки, спонсоровані фондами уряду у співпраці із приватним сектором, упродовж 1955–1975 рр. завойовували серця людей по світу історією Америки. Для США завжди був важливим дух батьків-засновників, тому в культурній дипломатії поєднували ідентичність, технології, споживацтво, національний брендинг, дизайн (Gienow-Hecht). ЮНЕСКО та Європейська рада у 1960–1970-х роках визнали культуру складовою міжнародної політики.

Заслужений професор Джорджтаунського університету, посол США в Нідерландах (1998–2001) С. Шнейдер відзначила потужний вплив культурної дипломатії на розпад Радянського Союзу, зростання її вагомості над традиційною дипломатією

і воєнною силою (Schneider, 2006). Оцінюючи зазначене крізь призму культурного розвитку України, зауважу, що культурна дипломатія України у світі була впливовою: державу та її надбання, крім спеціально уповноважених осіб та інституцій, завжди популяризувала українська діаспора (чисельність 18–20 млн осіб) (Yevtukh, 2018, с. 46).

Культурна українська дипломатія впродовж останнього століття стикалася з потребою поборювати сформовану у світової громадськості окупаційними режимами думку про Україну. Чимало перекладених іноземними мовами українських історичних назв, термінів, які за принципом континуїтету держави, природно сприймаються українцями, незрозумілі іноземцям без належних пояснень і популяризації історії України. Особливо незрозумілі російські запозичення та трансформація назв держави, подібність перекладу (до прикладу, Rus часто необізнані іноземці ототожнюють із russia), присвоєння українських історичних постатей, фактів, напрацювання спільного минулого, політики історичної пам'яті чи, себто, під російським впливом політики забуття власної української історії, бо в манкуртів зникає потреба у власній державі. Імперська, радянська, російська дипломатія пропагандою сформувала, а її адепти продовжують нав'язувати й утверджувати свою думку про Україну, створювати прийнятний для них, але неприпустимий для нас, образ нашої держави. Така політика – частина інформаційної війни в Україні. Століття тому голова надзвичайної дипломатичної місії УНР (Української Народної Республіки) в Данії Дмитро Левицький у квітні 1919 р. обґрунтував перед Директорією УНР потребу видати данською мовою брошуру про Україну тим, що росіяни в Данії впродовж трьох місяців видрукували данською та англійською три книжечки зі спотвореними історичними фактами під назвою «Україна» (Кутаїсова, Певного, Відважного), де зобразили український рух як анархічно-більшовицький (ЦДАВОУ, арк. 10). Російська пропаганда через пасивність комунікації української дипломатії, брак громадсько-культурних сил і ресурсів, створила вигідний їй образ України. Відсутність інтенсивної політичної комунікації зі сторони України, її культурно-громадської спільноти несприятливо вплинули на імідж держави у світі. Водночас створені кліше постійно підживлюються у свідомості пересічних жителів багатьох країн. Міжнародна спільнота неоднорідна, і як наслідок такої політики не всі розуміють, що зараз відбувається в Україні. Світ для боротьби з російською дезінформацією створює засоби політичної комунікації. Культурна дипломатія нашої держави досі виступає поборником сформованої у світової громадськості чужоземними недержавними акторами думки про Україну.

Найбагатші економіки світу цілеспрямовано, підтримуючи національну державність, достатньо фінансують розвиток гуманітарних галузей. Культурна дипломатія може зміцнити національну безпеку, представити переваги держави світові через масштабну репрезентацію культурної спадщини, історичних надбань, національних цінностей, ідентичності народу, взаємодіяти або протидіяти комунікативним заходам і дезінформації. Динамічне проникнення культурної спадщини однієї країни в культурне середовище іншої – приклад культурної взаємодії, під час якої відбувається інтеграція у світовий простір, взаємосприйняття різними культурами подібних для спілкування цінностей.

У багатьох країнах світу, до яких належить і Україна, з часу відновлення незалежності працювала зовнішньополітична стратегія «культура–мир», основа якої – це міжкультурний діалог. До прикладу, українська громада у США 1991 р. була настільки впливовою (нараховувала 600 тис. американців українського походження)

(Татомир, 1991, с. 2), що вимагала на маніфестаціях визнання незалежності України. Так, 8 вересня 1991 р. Президента США Джорджа Буша (George Bush) визнати незалежність України переконували українці Міннесоти (Станиславів, 1991, с. 2). 22 вересня 1991 р. у Сполучених Штатах Америки вимагали визнати українську незалежність учасники українських маніфестацій у Вашингтоні, Лос-Анджелесі, Чикаго (Чикаго, 1991).

Культурна дипломатія охопила широкий спектр практик: підтримку миру та безпеки через захист і популяризацію культурної спадщини, створення альянсів, стимулювання економічного розвитку (Cutting Edge, 2022), досягнення порозуміння між культурами. Майданчиками культурної дипломатії стали музеї (Cutting Edge, 2022). В Україні є такі, що привертають увагу всієї світової спільноти задля запобігання злочинам проти людяності: Національний музей Голодомору-геноциду (м. Київ), Національний меморіальний комплекс Героїв Небесної сотні – музей Революції Гідності (м. Київ), Музей спротиву Голодомору (м. Дніпро), Меморіальний музей тоталітарних режимів «Територія терору» (м. Львів). За інформативністю вони не поступаються Канадському музею прав людини (м. Вінніпег), Музею збройного конфлікту «The Casa de la Memoria» (Колумбія). Щобільше, з метою збереження історичної пам'яті (кожен четвертий вінніпегець за походженням українець) у Канадському музеї прав людини представлено постійну експозицію про Голодомор 1932–1933 рр. в Україні. На його відкриття у 2014 р. з України до Вінніпега привезли дві скульптури дівчинки з колосками – копії пам'ятника жертвам Голодомору в Києві. Передувала цьому процедура визнання Канадою 2003 р. Голодомору 1932–1933 рр. актом геноциду українського народу. Колосальну працю і всі підстави для такого рішення проробив Українсько-канадський документальний дослідний центр у Торонто, що з 1982 р. збирав матеріали, завірені свідчення людей, які пережили Голодомор. Під впливом української громади Канади за підтримки Конгресу українців Канади й Українсько-канадської асоціації громадянських свобод, об'єднуючись довкола пошуку документів, прийнято законопроект депутата-канадійця українського походження Джеймса Безана (James Bezan): Голодомор 1932–1933-х років в Україні визнано геноцидом, у провінції Онтаріо ухвалено Закон про встановлення в Канаді Дня пам'яті Голодомору в Україні (Норберт). Канада була третьою країною світу, котра визнала Голодомор злочином геноциду українського народу, стала на шлях боротьби зі злочинами проти людяності. Канадський депутат Джеймс Безан після п'яти каденцій депутатства – тіньовий міністр оборони Канади – через свою прямолінійність у питаннях українського суверенітету, демократії, прав людини у 2014 р. потрапив до російського санкційного списку.

Загалом міжнародне визнання Голодомору 1932–1933-х років в Україні активізувалося після ухвалення 58-ю сесією Генеральної асамблеї Організації Об'єднаних Націй (ООН) 7 листопада 2003 р. спільної заяви делегацій держав-членів, прийнятті Верховною Радою України 28 листопада 2006 р. Закону «Про Голодомор 1932–1933 рр. в Україні», визнанні Голодомору геноцидом українського народу. На липень 2023 р. процедуру офіційного визнання здійснили 32 країни світу та Європейський парламент (15 грудня 2022 р.). Одна з останніх – 26 липня 2023 р. – Італія. Важливо, що 17 держав світу та Європейський Союз (ЄС) за останні півтора року інтервенції Росії в Україну, визнаючи Голодомор 1932–1933 рр. в Україні злочином проти людяності, протистоять здійсненню нового геноциду українського народу. Привертаючи увагу до подій війни в Україні, Національний музей Голодомору-геноциду систематично знайомить світову громадськість із наслідками геноцидів. Виставка

«Нас вбивали, бо ми – українці», що останніх 5 років їздить світом, 2020 р. була представлена в Нью-Йорку та місії України в ЄС у Брюсселі, 2022 р. – в німецькому Есені. Виставку «Голодомор: нищення ідентичності» демонстрували в «Українському центрі» Вільнюса (листопад 2022 р.), «Голодомор і повторний геноцид» – у музеї «Королівські Лазенки» Варшави (листопад 2022 р.), «Незасуджений геноцид українців повторюється» (грудень 2022 р.) – у парламенті Румунії, Анкарі, Вільнюсі, Дубліні, Люксембурзі, Тирані, Х'юстоні (Виставки).

Відповідністю критеріям міжнародної правосуб'єктності держави, прийнятим 26 грудня 1933 р. на VII Міжнародній конференції американських держав у конвенції Монтевідео, є наявність постійного населення, визначеної території, уряду, здатності вступати в міжнародні відносини (Montevideo). Інтервенція Росії в Україну, з огляду на зазначене, прагне усунути відповідність цим критеріям, позбавити український народ ознак державності: окупацією частини українських територій порушено територіальну цілісність і державний суверенітет, спричинено вимушене переміщення населення. За даними Агентства ООН у справах біженців, на лютий 2023 р. у Європі зафіксовано понад 8 млн біженців з України, понад 5 млн – переміщені особи всередині України, близько 18 млн мешканців потребують невідкладної гуманітарної допомоги (Ukraine emergency). Війна в Україні посилила міграційну кризу та переселенські рухи до Європи, сприяла утворенню острівців культури у вигляді звичних поселень українського народу в інших країнах світу. Українська народна архітектура у зразках житла та господарських будівлях просто неба експонується в музеях-скансенах Канади (Kalyna Country Ecomuseum, провінція Альберта Ukrainian Cultural Heritage Village, біля Едмонтона), США (парк «Україна», штат Каліфорнія), Польщі (60 українських скансенів, найбільші в Сяноку, Новому Санчі), Словаччини (Пряшівщина, Свидник), Чехії (Рожнів-під-Радхоштем) (Лелик, 2020, с. 8–9). Збереженням національної ідентичності у США опікуються Український музей у Нью-Йорку (має найбільшу етнографічну колекцію українського народного одягу, найбільшу в діаспорі образотворчу колекцію творів визначного українського художника Василя Кричевського та Никифора з Криниці), Український національний музей у Чикаго (Біловус), Український національний музей у Філадельфії. Музей української культури «Україна» як перший в Італії за підтримки Італійсько-української асоціації 5 грудня 2021 р. відкрили в м. Болонья. Музей експонує картини, етнічний український одяг, відтворює побут української хати XIX ст. (в Італії). Українські музеї у 15 країнах світу беруть українську культурну спадщину і плекають культурну історичну пам'ять.

У міжнародних відносинах останніх кількох десятиліть міжкультурна співпраця прирівнюється до здобутків цифрової революції: оздоровлює міжнародні відносини, долає розбіжності, зміцнює крихкі суспільства. Культура під впливом наявності значної культурної спадщини Європи стала інструментом зовнішньої політики ЄС (Joint communication). Договір про функціонування ЄС передбачив сприяти представленню різноманітності культур Європи в міжнародних відносинах. ЄС і всі його держави-члени є учасниками основного документа для ЄС в галузі культури в зовнішніх відносинах – Конвенції ЮНЕСКО про розмаїття форм культурного самовираження 2005 р. Одна із трьох головних цілей європейського порядку денного для культури з 2007 р., відновленого 2018 р., – просування культури як життєво важливого елемента міжнародних відносин ЄС. Міжнародні культурні відносини у 2019–2022 рр. були одним із шести пріоритетів розвитку ЄС (Joint communication).

Верховний представник ЄС із питань закордонних справ і політики безпеки Жозеп Боррель Фонтельєс (Josep Borrell Fontelles) 2019 р. сприяв перегляду призначення культурної дипломатії ЄС – партнерами ведення міжкультурного діалогу стали міста, місцеві органи влади. У зовнішній політиці ЄС культурна дипломатія стала новою сферою разом з усталеними інструментами безпеки й оборони (Abdullah). Культурній дипломатії відведено визначальну роль у стратегії ЄС щодо міжнародних культурних відносин, що мають сприяти міжнародному миру та стабільності. ЄС у тісній співпраці з ЮНЕСКО зберігає світову культурну спадщину і через культурну дипломатію просуває культури держав-членів (Joint communication). 21 червня 2021 р. Рада із закордонних справ ввела культурну спадщину до інструментів зовнішньої політики ЄС, забезпечила нову політичну основу культурної спадщини для миру, дійшла висновків щодо стратегічного підходу ЄС до культурної спадщини під час конфліктів і криз. У світових конфліктах культурна спадщина стала мішенню для воюючих сторін.

Інтегрований підхід ЄС до миру та безпеки поєднує два виміри: безпековий і культурний. ЄС визнає культурну спадщину як вектор миру, примирення, взаєморозуміння, міжкультурного діалогу та сталого розвитку, інтегрує захист культурної спадщини у відповідні виміри інструментарію ЄС для вирішення конфліктів і криз, сфери зовнішньої діяльності ЄС, у фінансові інструменти, охопню створений Інструмент сусідства, розвитку та міжнародного співробітництва (NDICI) – «Глобальна Європа» (Building peace).

Дорадчий орган ЄС – ЄЕСК (Європейський економічний і соціальний комітет) – у жовтні 2022 р. через повернення війни на Європейський континент закликав створити багаторічний стратегічний план дій щодо культурної дипломатії. Культура стала інструментом зовнішньої політики ЄС від часу ухвалення 2007 р. європейського порядку денного для культури у світі, що глобалізується. Їй відвели значну роль у зовнішній політиці ЄС, завбачили ймовірним активом внутрішнього розвитку Європи та зовнішнього іміджу ЄС. Підтверджували правильність такої політики в момент зростання кількості вимушено переміщених осіб до країн Європи через війну в Україні, захист, реставрацію, реконструкцію спадщини у постраждалих від стихійних лих, криз і конфліктів районах. ЄС вважає культурну спадщину політично чутливим, потужним, додатковим дипломатичним компонентом підходу ЄС до міжнародної безпеки та сталого розвитку. Головний пріоритет діяльності ЄС – охорона, реставрація, реконструкція спадщини в постраждалих від стихійних лих, криз, конфліктів районах (до прикладу, Україні, Афганістані, Косово, Лівії). ЄЕСК зацікавлений у посиленні боротьби з незаконним обігом культурних цінностей, вважає культуру інклюзивною формою капіталу, інструментом діалогу, передбачає активні дії із захисту та відбудови спадщини (Cultural diplomacy as a key vector).

Платформою для культурної дипломатії стала Генеральна конференція ЮНЕСКО. Культурними дипломатами – дослідники, мистці, волонтери. ЮНЕСКО 16 листопада 1972 р. прийняла Конвенцію про охорону всесвітньої культурної та природної спадщини (4 жовтня 1988 р. її ратифікувала Україна), 17 жовтня 2003 р. – Конвенцію про охорону нематеріальної культурної спадщини (6 березня 2008 р. її ратифікувала Україна). Кожна держава-сторона конвенцій зобов'язувалася не вдаватися до будь-яких навмисних дій, що прямо чи опосередковано могли шкодити культурній і природній, нематеріальній спадщині людства. Міжнародна охорона всесвітньої куль-

турної і природної спадщини передбачає створення системи міжнародної співпраці, допомоги в зусиллях, спрямованих на її збереження й виявлення.

Список всесвітньої спадщини ЮНЕСКО на 2022 р. містить 1 157 пам'яток (167 країн світу; 43 транскордонні): 897 пам'яток культури, 218 – природи, 39 – змішаних (спільні витвори природи та людини). У списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО від України представлено 12 об'єктів: 8 культурних, 1 природний, 3 транскордонні. Лише стародавнє місто Херсонес та його хора (на території сучасного Севастополя) перебувають на окупованій території. Попередній список всесвітньої спадщини (Tentative List) на 2022 р. містив 17 об'єктів з України, з них значна частина перебувала, а деякі й досі перебувають, на окупованих територіях (Бахчисарайський палац кримських ханів, історичне середовище столиці кримських ханів у Бахчисарай, археологічне місце «Кам'яна могила», культурний ландшафт «печерних міст» Кримської Готії). Археологічний заповідник «Кам'яна могила» російська окупаційна влада передала під управління одного з музеїв Севастополя. На 2022 р. жодна пам'ятка з України не була внесена до Списку всесвітньої спадщини, що перебуває під загрозою. Доданий до попереднього списку культурної спадщини історичний центр Чернігова IX–XIII ст. зазнав руйнувань у процесі російської окупації. Через загрози, пов'язані з інтервенцією Росії в Україну, 2022 р. значно активізувалася міжнародна співпраця (зокрема з Італією) щодо пришвидшеного занесення до Списку всесвітньої спадщини історичного центру портового міста Одеси (Список). 25 січня 2023 р. 18-та позачергова сесія Комітету Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО внесла історичний центр міста-порту Одеси до Списку Всесвітньої спадщини під загрозою (Історичний центр).

Репрезентативний список нематеріальної культурної спадщини людства містить такі елементи української культури: петриківський декоративний живопис як феномен української орнаментальної народної творчості (2013), традиція косівської мальованої кераміки (2019), кримськотатарський орнамент «Орьнек» і знання про нього (2021). До Списку нематеріальної культурної спадщини, що потребує термінової охорони, належать: козацькі пісні Дніпропетровщини (2016), культура приготування українського борщу (2022). Національний перелік елементів нематеріальної культурної спадщини України, представлений ще 56-ма позиціями (Національний перелік). Українська скарбниця культурної та духовної спадщини надзвичайно багата і це далеко не всі об'єкти, охорону яких потрібно здійснювати законодавчо. Цінність спадщини полягає у формуванні колективної пам'яті українського народу. Особливо небезпечний для українських надбань вплив воєнних дій.

Гаазька конвенція 1954 р. про захист культурних цінностей засвідчила, що пошкодження культурних цінностей, які належать будь-якому народу, – нанесення шкоди культурній спадщині всього людства, оскільки кожен народ робить власний внесок у культуру світу (Convention), руйнування культурних пам'яток – це воєнний злочин. На 25 лютого 2023 р. в Україні збитків зазнали 1 322 об'єкти культурної інфраструктури (без урахування пам'яток культурної спадщини), майже третина – зруйновані (505 об'єктів). Найбільших втрат завдано культурній інфраструктурі Донецької, Харківської, Київської, Херсонської, Миколаївської, Луганської обл. Постраждали клубні заклади (623), бібліотеки (508), музеї і галереї (69), театри та філармонії (22), заклади мистецької освіти (100). Чимало об'єктів культурної спадщини України перебуває в окупації (Через російську агресію).

Російські загарбники вивезли частину музейних колекцій з окупованих українських територій. Захисту потребують евакуйовані об'єкти (в Україні). Харківщи-

на стала одним із найпотерпіліших у сфері культури регіоном (Харківщина). Представників міжнародних організацій не допускали до тимчасово окупованих областей України. У Северодонецьку зруйнували театр, у Лисичанську розстріляли бельгійську спадщину (Російські загарбники). Знищені музей із роботами Марії Приймаченко в с. Іванкові на Київщині (14 полотен художниці вдалося врятувати), Музей українських старожитностей у Чернігові, будівля Краєзнавчого музею в Охтирці тощо (Андреева, 2022). Злочини російських окупантів проти української культурної спадщини було зафіксовано у 15 регіонах України. Найбільше пошкоджень виявлено в Харківській і Донецькій обл. (Скільки українських пам'яток). Зруйновано 23 пам'ятки національного значення, 105 пам'яток місцевого значення, 108 об'єктів цінної історичної забудови, 7 виявлених щойно об'єктів культурної спадщини, повністю знищені 14 об'єктів на Донеччині, Київщині, Сумщині та Чернігівщині (З'явився перелік). Державний музейний фонд України нараховує 12 млн об'єктів, які перебувають у понад 2 500 музеїв України (Григоренко). Значна кількість музейних колекцій окупованих областей постраждала або вивезена.

Апеляційний суд Амстердама підтвердив рішення суду першої інстанції від 14 грудня 2016 р. щодо повернення в Україну понад 500 експонатів чотирьох музеїв Криму, що були у 2013–2014 рр. представлені на виставці спочатку в Бонні, потім – в Археологічному музеї Алларда Пірсона (при Амстердамському університеті) (Кот, 2021). У лютому 2022 р. Крим став звалищем для об'єктів культурної спадщини, музейних цінностей, звезених російськими загарбниками з окупованих територій. Через відсутність в Україні реєстрів музейних експонатів після захоплення окупантами музейних колекцій та документації на них Українська держава втратила інформацію про вивезене. Частина культурної спадщини окупованих територій знищили (Вкрадене з України, 2022). Для порятунку збереженого з 1 березня 2022 р. працює ініціатива «Збережемо українську культурну спадщину онлайн» (Saving Ukrainian Cultural Heritage Online), що зберігає дані, архівує сайти українських культурних організацій, музеїв, фондів, бібліотек. Співорганізаторами ініціативи виступили Стенфордський університет, Університет Тафтса, Австрійський центр цифрових гуманітарних наук та культурної спадщини в особах Квіна Домбровські, Анни Кіяс, Себастьяна Майсторевича. 1 000 волонтерів архівувала понад 1 500 сайтів українських музеїв і бібліотек, цифрових експонатів, рукописів, публікацій. Значну кількість об'єктів української культурної спадщини передано після російського вторгнення до інтернет-архіву Wayback Machine (цифровий архів Всесвітньої павутини, Сан-Франциско, Каліфорнія), здійснено веб-архівування матеріалів. Гарвардський український науково-дослідний інститут та Університет Альберти надали своє хмарне сховище для українських документів (Для збереження).

Країни Люблінського трикутника підтримали Україну у протидії збройній агресії Росії, активізували співпрацю у відновленні територіальної цілісності та суверенітету України в її міжнародно визнаних кордонах (Богданюк, 2022), працюють над цифровізацією українських об'єктів матеріальної та нерухомої культурної спадщини, створенням цифрової платформи для їхнього збереження, охорони, розвитку та популяризації (Орлова, 2022). Нідерланди на підтримку України в 2023 р. виділили 2,5 млрд євро, з них 94 млн призначені на нелетальну підтримку Збройних сил України, боротьбу з безкарністю, збереженням культурної спадщини, 5 млн передбачили витратити на захист і збереження культури, що визначає ідентичність України

(Україна, 2023). Громадськість 30 країн світу у лютому 2023 р. провела акції та мітинги на підтримку України (Бойко, 2023).

Український культурний фонд на 2022 р. отримав заплановане фінансування – близько 20 млн дол. США, Український інститут книги – приблизно 10 млн (секвестровані майже на 90 %), на 2023 р. за програмою «Креативна Європа» Україні виділили 5 млн євро (Григоренко). Втрата історичних пам'яток і культурних цінностей України становить загрозу знищенню національної історичної пам'яті, нації, держави, тому роль культурної дипломатії у збереженні та гарантуванні миру й безпеки неоціненна.

Українська культура є і розвивається під час війни, є скарбницею духовності нації. Очевидно, нація у воєнні та повоєнні роки вирішує засобами культури одне з найважливіших завдань – самозбереження нації і держави. Дослідники, мистці виробляють та репрезентують продукт, що допомагає підносити націю на дусі, сприяти розвитку патріотизму, формувати життєствердні гуманістичні цінності, цементувати й утверджувати українську державність. Українська культура в часі війни зберігає пласт історичної пам'яті. Культурна дипломатія покликана у процесі міжкультурного діалогу, заявляючи засобами культури у світі, гарантувати державність.

Культурною дипломатією, крім учених, мистців, волонтерів, організовано від імені України з 2015 р. займається спеціально створений Український інститут. Прототипи таких практично століття функціонують як громадські організації, що підпорядковуються або взаємодіють із Міністерством закордонних справ в європейських країнах (Клименко) (як приклад, Британська рада, інститут Гете, Данський інститут, Польський інститут, Французький інститут). Останнім часом ці культурні інституції зосередилися на пропагуванні сучасної культури.

Міністр культури Швеції Аліс Ба Кунке (Alice Bah Kuhnke) навесні 2015 р. відкрила північний фестиваль українського кіно, перший у Скандинавії (Кльонова). Зібрані кошти передали потерпілим на Схід України. У листопаді 2016 р. провели другий, у листопаді 2017 р. – третій, у листопаді 2019 р. – уже п'ятий скандинавський фестиваль українського кіно. Організатором заходів був Український інститут у Швеції (У Швеції), перша українська культурна ініціатива у світі отримала підтримку EUNIC (European Union National Institutes for Culture), увійшла в Європейську спілку національних культурних інститутів у Стокгольмі на засадах наглядового членства, що надає право представляти українську культуру разом із провідними культурними інститутами всіх європейських країн (Костюченко).

Польський інститут у Стокгольмі у співпраці з Українським інститутом у Швеції та Посольством України з 14 березня по 4 квітня 2023р. представили спільний проєкт – шведську версію виставки «Мамо, я не хочу війни!» (польсько-український архівний проєкт, який створив Архів нових актів, Варшава) й український проєкт «Мамо, я бачу війну» (Варшавський університет, Київський національний університет ім. Т. Шевченка) (Utomhusutställningen, 2023).

Культурно-інформаційний центр Посольства України у Франції у 2021–2022 рр. із метою привернення уваги французької аудиторії до подій російської війни в Україні та спростування російської дезінформації у межах ініціативи «Українська весна» (виставка українських фотографів «Незламні», виставка колективу Etchingroom1 «Точка відліку», близько 20 культурних подій щодо війни Росії в Україні), сприяв розвитку співпраці між українськими та французькими мистцями, підтримці українських

культурних діячів. Упродовж чотирьох місяців провели заходи на підтримку України: виставку «Ірпінь: зруйнований, але незламний» в Інституті Гете у Парижі, виставку «Портрети спротиву» на фасаді Дому журналістів і паркані мерії у Парижі, благодійні заходи та концерти в театрах Франції; благодійні аукціони на підтримку України у Чеському культурному центрі в Парижі, україноцентричні конференції у школі мистецтв Лувру, центрі Жоржа Помпіду, Національному інституті історії мистецтв. Виставка «Вічна Україна» за підтримки ЮНЕСКО привертала увагу до національної культурної спадщини України в Пале Рояль у Парижі (Культурно-гуманітарне співробітництво).

Велика Британія надала підтримку Україні в організації пісенного конкурсу Євробачення–2023. Заплановано проведення знакових для України подій: Лондонського книжкового ярмарку (18–20 квітня 2023 р.), Ukraine Recovery Conference–2023 (21–22 червня 2023 р.), London Fashion Week (15–19 вересня 2023 р.), Міжнародної конференції з питань відновлення України тощо (МКІП).

Міжнародна спільнота дійшла до думки: політична комунікація надбань культури із приводу утвердження культурних ідентичностей – спосіб гарантування безпеки у світі. Цілеспрямована комунікація з культурних питань втілюється методами культурної дипломатії і запобігає здійсненню пропаганди державними та недержавними акторами на міжнародній арені, є профілактикою дезінформації. Політична комунікація – засіб впливу на громадськість у повоєнному світі постправди. Підтвердження зазначеного – приклад збереження культурних артефактів, цінностей, загалом культурної спадщини задля збереження нації, гарантування й утвердження державності. Важливим і неоцінним внеском у підтримку української державності та миру у світі є налагодження продуктивної інформаційної діяльності за кордоном, трансляція правдивих новин з України та гідна репрезентація України у світі через надійні джерела інформування і телекомунікації, оскільки в більшості країн відсутні правдиві новини про Україну – ця ніша з боку держави не заповнена.

Міжнародна спільнота захищає культурні права через збереження культурної спадщини, протистоїть використанню її як інструменту для фінансування організованої злочинності та тероризму. Світ пізнає себе, кожну країну і націю як особливу через національну ідентичність, що виявляється в її духовних надбаннях, культурній спадщині, історичних зв'язках, зберігається в історичній спадщині. Один із механізмів того, як зміцнити державну безпеку мирним шляхом, – збереження історії, ідентичності, історичних пам'яток.

Програми культурної дипломатії тепер стосуються соціальної згуртованості, расизму, нерівності, дискримінації меншин і мігрантів, культурного виміру міжрелігійних проблем, вирішення постконфліктних ситуацій. Поєднання країн мостами культури стало способом налагодження міжкультурних та міждержавних взаємин, спільних систем знань, традицій.

Виграти інформаційну війну означає для України перемогти. Найкращий наслідок політичної комунікації – засвідчення й утвердження української ідентичності у світі. Нагальною залишається необхідність позиціонувати Україну на міжнародній арені засобами культури. Культура в контексті війни мовою української дипломатії означає боротьбу за збереження культурної спадщини, утвердження ідентичності, гарантування української державності. У майбутньому культурна дипломатія стане майданчиком гарантування миру, безпеки, державності, економічного зростання України.

Перспективами подальших наукових досліджень є вивчення проблеми запобігання втраті культурних цінностей, артефактів українського народу для збереження історичної пам'яті.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

Андреєва, В. (2022). *Музеї, палаци та церкви: Мінкульт оприлюднив список зруйнованих окупантами об'єктів*. <https://life.pravda.com.ua/culture/2022/03/16/247844/>

Біловус, Л. *Діяльність інституцій пам'яті українців США у напрямі збереження національної ідентичності (на основі аналізу діаспорної періодики)*. <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/27275/1/4.pdf>

Богданьок, О. (2022, 26 листопада). *Люблінський трикутник: до Києва прибули голови урядів Литви та Польщі оприлюднено спільну заяву*. <http://susplilne.media>

Бойко, О. (2023, 24 лютого). *Річниця повномасштабного вторгнення Росії. Як підтримують Україну у світі*. <https://susplilne.media/395849-ricnica-povnomasstabnogo-vtorgnenna-rosii-ak-pidtrimuut-ukrainu-u-sviti/>

Веденєєв, Д. (2019). Становлення культурної дипломатії Української Народної Республіки періоду Директорії (1918–1920 рр). *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*, 2, 18–22.

Виставки музею голодомору за кордоном. (2022). <https://holodomormuseum.org.ua/news-museji/vystavky-muzeiu-holodomoru-za-kordonom/>

В Італії відкрився перший музей української культури. (2021). <https://maup.com.ua/ua/pro-akademiyu/novini/usi-novini/v-italii-vidkrivsyia-pershij-muzej-ukrainskoi-kulturi.html>

Вкрадене з України під час війни. Як повернути вивезені до росії культурні цінності? (2022). <http://www.nrcu.gov.ua/news.html?newsID=100171>

В Україні через інтервенцію росії пошкоджені або повністю зруйновані майже 1300 об'єктів культурної інфраструктури. (2023). <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3682719-v-ukraini-cerez-vijnu-poskodzeni-majze-1-300-obektiv-kulturnoi-infrastrukturi-mkip.html>

Григоренко, Г. (2022). *Культурний фонд під час війни*. <https://voxukraine.org/kulturnyj-front-pid-chas-vijny/>

Для збереження української культурної спадщини онлайн пропонують безкоштовні сервери. (2022). <https://chytomo.com/dlia-zberezhennia-ukrainskoi-kulturnoi-spadshchynu-onlajn-proponuiut-bezkoshtovni-servery/>

З'явився перелік повністю знищених культурних пам'яток. <https://chytomo.com/z-iyavvsia-perelik-kulturnykh-pam-iatok-povnistiu-znyshchenykh/>

«Історичний центр міста-порту Одеса» включили до Списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО під загрозою. <https://www.kmu.gov.ua/news/istorychnyi-tsentr-mista-portu-odesa-vkliuchyly-do-spysku-vseshvitnoi-spadshchynu-iunesko-pid-zahrozoiu>

Клименко, В. (2016). *Культурна дипломатія: елегантний тандем мистецтва і політики*. <https://www.culturepartnership.eu/ua/article/cultural-diplomacy>

Кльонова, А. (2015). *Культурна дипломатія: як це працює у Швеції і не працює в Україні*. <https://life.pravda.com.ua/columns/2015/10/12/201718/>

Костюченко, О. (2016). *У Швеції відбувся другий український кінофестиваль*. <https://svoboda-news.com/svwp/>

Кот, С. (2021). *Не лише Скіфське золото. Які унікальні культурні цінності України досі знаходяться за кордоном*. <https://travel.rbc.ua/ukr/show/ckifskoe-zoloto-kakie-unikalnye-kulturnye-1635582116.html>

Культурно-гуманітарне співробітництво між Україною та Францією. (2022). <https://france.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/294-kulyturno-gumanitarne-spivrobitnictvo-mizh-ukrajinoju-ta-francijeju>

Лелик, М. (2020). *Український музей за кордоном як осередок збереження ідентичності та промоції української культури (оглядова довідка за матеріалами преси, інтернету та неопублікованими документами)*, 6/3. https://nlu.org.ua/storage/files/Infocentr/Tematich_ogliadi/2020/ukrainski%20muzei%20za%20kordonom.pdf

МКІП: Велика Британія та Україна обговорили конкретні кейси підтримки української культури, креативних індустрій та медіа. (2023). <https://www.kmu.gov.ua/news/mkip-velyka-brytaniia-ta-ukraina-obhovoryly-konkretni-keisy-pidtrymky-ukrainskoi-kultury-kreatyvnykh-industrii-ta-media>

Монолатій, І. С. (2019). Між вдаваною силою і фактичною безпорадністю: типологія дипломатії Західно-Української Народної Республіки *Прикарпатський вісник НТШ. Думка*, 4(56), 7–29.

Національний перелік елементів нематеріальної культурної спадщини України. <https://uccs.org.ua/natsionalnyj-reiestr-objektiv>

Норберт, К. І. (2021). *Канадський музей прав людини*. <https://ukrainianpeople.us>

Орлова, В. (2022). *Україна, Литва та Польща розпочали працювати над оцифруванням культурної спадщини України*. <https://www.unian.ua/society/ukrajina-litva-ta-polshcha-rozpochali-pracyuvati-nad-ocifruvannyam-kulturnoji-spadshchini-ukrajini-povini-ukrajini-11824371.html>

Пересунько, Т. (2019). *Культурна дипломатія Симона Петлюри: «Щедрик» проти «руського мира». Місія Капели Олександра Кошиця (1919–1924)*. Київ: Видавничий дім «АртЕк».

Розумна, О. (2016). *Культурна дипломатія України: стан, проблеми, перспективи*. Київ.

Російські загарбники нищать на Луганщині культурну спадщину. <https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/3680306-rosijski-zagarbniki-nisat-na-lugansini-kulturnu-spadsinu-gajdaj.html>

Сербіна, Н. Ф., Кучмій, О. П. (2011). Культурна дипломатія як інструмент зовнішньої політики сучасної європейської держави. *Актуальні проблеми міжнародних відносин. Україна на шляху інтеграції до ЄС: сучасний стан та подальші перспективи*, 100/1, 122–131.

Скільки українських пам'яток культури зруйнували російські війська за час війни. (2022). <https://suspline.media/273002-skilki-pamatkiv-kulturi-zruynuvali-rosijski-vijska-za-cas-vijni/>

Список всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. <https://vue.gov.ua>

Станиславів, В. (1991, 2 жовтня). Українці Міннесоти відзначили день проголошення незалежності України. *Свобода*, 188, 4.

Татомир, Я. (1991, 20 вересня). *За незалежність – треба масової акції*. *Свобода*, 180, 2.

Україна отримає від Нідерландів 274 млн євро допомоги – на що підуть ці гроші. (2023). <http://ua/ekonomika/ukraina-otrymaie-vid-niderlandiv-274-mln-ievro-dopomohy-na-shcho-pidut-tsi-hroshi-302622.html>

У Швеції проходить Третій скандинавський фестиваль українського кіно. (2017). <https://sweden.mfa.gov.ua/news/60901-u-shveciji-prohoditime-tretij-skandinavskij-festivaly-ukrajinsyko-kino>

Харківщина є однією із найбільш постраждалих областей у сфері культури. (2023). <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3689120-harkivsina-e-odnieu-z-najbils-pos-trazdalih-oblastej-u-sferi-kulturi-tkacenko.html>

ЦДАВОУ: Центральний державний архів вищих органів влади та управління України, ф. 3542 (Надзвичайна дипломатична місія УНР в Данії, м. Копенгаген), оп. 1, спр. 1, 27 арк.

Через російську агресію в Україні постраждали вже 1322 об'єкти культурної інфраструктури. (2023). <https://www.kmu.gov.ua/news/cherez-rosiisku-ahresiuiu-v-ukraini-postrazhdaly-vzhe-1322-objekty-kulturnoi-infrastruktury>

Чикаго готується до великої маніфестації. (1991, 18 вересня). *Свобода*, 178.

Abdullah, H. *The EU's Cultural Diplomacy: What Role for Cities?* https://www.cidoborg.translate.google/en/publications/publication_series/opinion/ciudades_globales/the_eu_s_cultural_diplomacy_what_role_for_cities?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=uk&_x_tr_hl=uk&_x_tr_pto=sc

Building peace by cultural heritage – a new EU approach in conflicts and crises. (2021). https://www-eeas-europa-eu.translate.google/eeas/building-peace-cultural-heritage-%E2%80%93-new-eu-approach-conflicts-and_crisis_en?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=uk&_x_tr_hl=uk&_x_tr_pto=sc

Clapham, C. (1998). Degrees of statehood. *Review of International Studies*, 24/2. <https://www.cambridge.org/core/journals/review-of-international-studies/article/abs/degrees-of-statehood/81BD66CAA61E889360BFB252E41D29B1>

Clarke, D. (2020). Cultural Diplomacy. *Oxford Research Encyclopedia of International Studies*. Oxford: Oxford University Press. https://www.researchgate.net/publication/346585078_Cultural_Diplomacy.

Convention for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict with Regulations for the Execution of the Convention. https://en.unesco.org/sites/default/files/1954_Convention_EN_2020.pdf

Cultural diplomacy as a key vector of EU foreign policy. https://www-eesc-europa-eu.translate.google/en/news-media/news/cultural-diplomacy-key-vector-eu-foreign-policy?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=uk&_x_tr_hl=uk&_x_tr_pto=sc

Cultural diplomacy as a vector of EU external relations. New partnerships and role of cso Oct 26, 2022 – Oct 27, 2022. https://www-eesc-europa-eu.translate.google/en/our-work/opinions-information-reports/opinions/cultural-diplomacy-vector-eu-external-relations-new-partnerships-and-role-cso?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=uk&_x_tr_hl=uk&_x_tr_pto=sc

Cutting Edge. From standing out to reaching out: cultural diplomacy for sustainable development. (2022). <https://www.unesco.org/en/articles/cutting-edge-standing-out-reaching-out-cultural-diplomacy-sustainable-development>

Gienow-Hecht, J. *US Cultural Diplomacy.* https://www-transatlantic--cultures-org.translate.google/en/catalog/us-cultural-diplomacy?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=uk&_x_tr_hl=uk&_x_tr_pto=sc

Grant, T. (1999). Defining Statehood: The Montevideo Convention and its Discontent. *Columbia Journal. Transnational Law*, 37/2, 403. <https://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/cjtl37&div=19&id=&page>

International cultural relations. https://culture-ec-europa-eu.translate.google.com/policies/international-cultural-relations?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=ru&_x_tr_hl=ru&_x_tr_pto=sc

James Bezan. <https://ukrainianpeople.us>

Joint communication to the European parliament and the Council. Towards an EU strategy for international cultural relations. https://eur-lex.europa.eu.translate.google.com/legal-content/EN/TXT/?Uri=JOIN:2016:29:FIN&_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=uk&_x_tr_hl=uk&_x_tr_pto=sc

Montevideo Convention on the Rights and Duties of States. https://www.jus-uisi.no.translate.google.com/english/services/library/treaties/01/1-02/rights-duties_states.xml?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=uk&_x_tr_hl=uk&_x_tr_pto=sc

Nye, J. (2004). *Soft power: The Means to Success in World Politics.* New York: Public Affairs.

Schneider, C. (2003). *Diplomacy that works: 'best practices' in cultural diplomacy.* Georgetown University.

Schneider, C. (2006). *Cultural Diplomacy: Where Is It When We Need It? The Ambassadors review, 1.* <https://www.americanambassadors.org/publications/ambassadors-review/fall-2006/cultural-diplomacy-where-is-it-when-we-need-it>

Ukraine emergency. <https://www.unhcr.org/emergencies/ukraine-emergency>

Utomhusutställningen «Mamma, jag vill inte ha krig!» (2023). <https://ukrainskainstitutet.se/ua/blog/2023/03/20/14>

Yevtukh, V. (2018). Ukrainian ethnos as a complex socio-cultural phenomenon: formation, dynamics, prospects. *Interdisciplinary Studies of Complex Systems, 13,* 41–56.

REFERENCES

Andriieva, V. (2022). *Muzei, palatsy ta tserkvy: Minkult opryliudnyv spysok zruinovanykh okupantamy obektiv.* <https://life.pravda.com.ua/culture/2022/03/16/247844/> (in Ukrainian).

Bilovus, L. *Diiálnist instytuttsii pamiaty ukrainsiv SShA u napriami zberezhenia natsionalnoi identychnosti (na osnovi analizu diaspornoi periodyky).* <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/27275/1/4.pdf> (in Ukrainian).

Bohdanok, O. (2022, Lystopad 26). *Liublinskyi trykutnyk: do Kyieva prybulu holovy uriadiiv Lytvy ta Polshchi opryliudneno spilnu zaiavu.* <http://susplilne.media> (in Ukrainian).

Boiko, O. (2023, Liutyi 24) *Richnytsia povnomashtabnoho vtorhnennia Rosii. Yak pidtrymuut Ukrainu u sviti.* <https://susplilne.media/395849-ricnica-povnomashtabnogo-vtorgnenna-rosii-ak-pidtrimuut-ukrainu-u-sviti/> (in Ukrainian).

Viedienieiev, D. (2019). Stanovlennia kulturnoi diplomatii Ukrainskoi Narodnoi Respubliky periodu Dyrektorii (1918–1920 rr). *Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadriv kultury i mystetstv, 2,* 18–22 (in Ukrainian).

Vystavky muzeiu holodomoru za kordonom. (2022). <https://holodomormuseum.org.ua/news-museji/vystavky-muzeiu-holodomoru-za-kordonom/> (in Ukrainian).

V Italii vidkryvsia pershyi muzei ukrainiskoi kultury. (2021). <https://maup.com.ua/ua/pro-akademiyu/novini1/usi-novini1/v-italii-vidkryvsya-pershij-muzej-ukrainskoi-kulturi.html> (in Ukrainian).

Vkradene z Ukrainy pid chas viiny. Yak povernuty vyvezeni do Rosii kulturni tsinnosti? (2022). <http://www.nrcu.gov.ua/news.html?newsID=100171> (in Ukrainian).

V Ukraini cherez interventsiiu rosii poshkodzeni abo povnistiu zruinovani maizhe 1300 obektiv kulturnoi infrastruktury. (2023). <https://www.ukrinform.ua/rubric->

culture/3682719-v-ukraini-cerez-vijnu-poskodzeni-majze-1-300-obektiv-kulturnoi-infrastrukturi-mkip.html (in Ukrainian).

Hryhorenko, H. (2022). *Kulturnyi fond pid chas viiny*. <https://voxukraine.org/kulturnyj-front-pid-chas-vijny/> (in Ukrainian).

Dlia zberezhenia ukrainskoi kulturnoi spadshchyny onlain proponuiut bezkoshtovni servery. (2022). <https://chytomo.com/dlia-zberezhenia-ukrainskoi-kulturnoi-spadshchyny-onlajn-proponuiut-bezkoshtovni-servery/> (in Ukrainian).

Ziavyvsia perelik povnistiu znyshchenykh kulturnykh pamiatok. <https://chytomo.com/z-ivavyvsia-perelik-kulturnykh-pam-iatok-povnistiu-znyshchenykh/> (in Ukrainian).

«Istorychnyi tsentr mista-portu Odesa» vkluchyly do Spysku Vsesvitnoi spadshchyny YuNESKO pid zahrozoii. <https://www.kmu.gov.ua/news/istorychnyi-tsentri-mista-portu-odesa-vkliuchyly-do-spysku-vsesvitnoi-spadshchyny-iunesko-pid-zahrozoii> (in Ukrainian).

Klymenko, V. (2016). *Kulturna dyplomatiia: elehantnyi tandem mystetstva i polityky*. <https://www.culturepartnership.eu/ua/article/cultural-diplomacy> (in Ukrainian).

Klonova, A. (2015). *Kulturna dyplomatiia: yak tse pratsiuie u Shvetsii i ne pratsiuie v Ukraini*. <https://life.pravda.com.ua/columns/2015/10/12/201718/> (in Ukrainian).

Kostiuchenko, O. (2016). *U Shvetsii vidbuvsia druhyi ukrainskyi kinofestyval*. <https://svoboda-news.com/svwp/> (in Ukrainian).

Kot, S. (2021). *Ne lyshe Skifskoe zoloto. Yaki unikalni kulturni tsinnosti Ukrainy dosi znakhodiat'sia za kordonom*. <https://travel.rbc.ua/ukr/show/ckifskoe-zoloto-kakie-unikalnye-kulturnye-1635582116.html> (in Ukrainian).

Kulturno-humanitarne spivrobitnytstvo mizh Ukrainoiu ta Frantsiieiu. (2022). <https://france.mfa.gov.ua/spivrobitnytstvo/294-kulturno-gumanitarne-spivrobitnytstvo-mizh-ukrajinoju-ta-francijeju> (in Ukrainian).

Lelyk, M. (2020). *Ukrainskyi muzei za kordonom yak oseredok zberezhenia identychnosti ta promotsii ukrainskoi kultury (ohliadova dovidka za materialamy presy, internetu ta neopublikovanyimi dokumentamy)*, 6/3. https://nlu.org.ua/storage/files/Infocentr/Tematich_oglyadi/2020/ukrainski%20muzei%20za%20kordonom.pdf (in Ukrainian).

MKIP: Velyka Brytaniia ta Ukraina obhovoryly konkretni keisy pidtrymky ukrainskoi kultury, kreatyvnykh industrii ta media (2023). <https://www.kmu.gov.ua/news/mkip-velyka-brytaniia-ta-ukraina-obhovoryly-konkretni-keisy-pidtrymky-ukrainskoi-kultury-kreatyvnykh-industrii-ta-media> (in Ukrainian).

Monolatii, I. S. (2019). *Mizh vdavanoi syloiu i faktychnoiu bezporadnistiu: typolohiia dyplomatii Zakhidno-Ukrainskoi Narodnoi Respubliky Prykarpatskyi visnyk NTSh. Dumka, 4(56), 7–29* (in Ukrainian).

Natsionalnyi perelik elementiv nematerialnoi kulturnoi spadshchyny Ukrainy. <https://uccs.org.ua/natsionalnyj-reiestr-objektiv> (in Ukrainian).

Norbert K. I. (2021). *Kanadskyi muzei prav liudyny*. <https://ukrainianpeople.us> (in Ukrainian).

Orlova, V. *Ukraina, Lytva ta Polshcha rozpochaly pratsiuvaty nad otsyfruvanniam kulturnoi spadshchyny Ukrainy*. <https://www.unian.ua/society/ukrajina-litva-ta-polshcha-rozpochali-pracyuvati-nad-ocifruvanniam-kulturnoji-spadshchini-ukrajini-novini-ukrajini-11824371.html> (in Ukrainian).

Peresunko, T. (2019). *Kulturna dyplomatiia Symona Petliury: «Shchedryk» proty «russkoho myra». Misiia Kapely Oleksandra Koshytsia (1919–1924)*. Kyiv: Vydavnychiy dim «ArtEk» (in Ukrainian).

Rozumna, O. (2016). *Kulturna dyplomatiia Ukrainy: stan, problemy, perspektyvy*. Kyiv (in Ukrainian).

Rosiiski zaharbynyky nyschat na Luhanshchyni kulturnu spadshchynu. <https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/3680306-rosijski-zaharbnyki-nisat-na-lugansini-kulturnu-spadsinu-gajdaj.html> (in Ukrainian).

Serbina, N. F., & Kuchmii, O. P. (2011). Kulturna dyplomatiia yak instrument zovnishnoi polityky suchasnoi yevropeiskoi derzhavy. *Aktualni problemy mizhnarodnykh vidnosyn. Ukraina na shliakhu intehtatsii do YeS: suchasnyi stan ta podalshi perspektyvy, 100/1*, 122–131 (in Ukrainian).

Skilky ukrainskykh pamiatok kultury zruinuvaly rosiiski viiska za chas viiny. (2022). <https://suspilne.media/273002-skilki-pamatkiv-kulturi-zruinuvali-rosijski-vijska-za-cas-vijni/> (in Ukrainian).

Spysok vsevitnoi spadshchyny YuNESKO. <https://vue.gov.ua> (in Ukrainian).

Stanyславiv, V. (1991, Zhovten 2). Ukraintsi Minnesoty vidznachyly den proholoshennia nezalezhnomy Ukrainy. *Svoboda, 188*, 4 (in Ukrainian).

Tatomyr, Ya. (1991, Veresen 20). *Za nezalezhnist – treba masovoi aktsii*. *Svoboda, 180*, 2 (in Ukrainian).

Ukraina otrymaie vid Niderlandiv 274 mln yevro dopomohy – na shcho pidut tsi hroshi. (2023). <http://ua/ekonomika/ukraina-otrymaie-vid-niderlandiv-274-mln-ievro-dopomohy-na-shcho-pidut-tsi-hroshi-302622.html> (in Ukrainian).

U Shvetsii prokhodytyme Tretii skandinavskiy festyval ukrainskoho kino. (2017). <https://sweden.mfa.gov.ua/news/60901-u-shveciji-prohoditime-tretij-skandinavskiy-festyvaly-ukrajinskogo-kino> (in Ukrainian).

Kharkivshchyna ye odniieiu iz naibilsh postrazhdalykh oblastei u sferi kultury. (2023). <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3689120-harkivsina-e-odnieu-z-najbils-postrazhdalih-oblastej-u-sferi-kulturi-tkacenko.html> (in Ukrainian).

TsDAVOU: Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv vyshchykh orhaniv vlady ta upravlinnia Ukrainy, f. 3542 (Nadzvychaina dyplomatychna misiia UNR v Danii, m. Kopenhagen), op. 1, spr. 1, 27 ark (in Ukrainian).

Cherez rosiisku ahresiiu v Ukraini postrazhdaly vzhe 1322 obiekty kulturnoi infrastruktury. (2023). <https://www.kmu.gov.ua/news/cherez-rosiisku-ahresiiu-v-ukraini-postrazhdaly-vzhe-1322-obiekty-kulturnoi-infrastruktury> (in Ukrainian).

Chykaho hotuietsia do velykoi manifestatsii. (1991, Veresen 18). *Svoboda, 178* (in Ukrainian).

Abdullah, H. *The EU's Cultural Diplomacy: What Role for Cities?* https://www.cidoborg.translate.google/en/publications/publication_series/opinion/ciudades_globales/the_eu_s_cultural_diplomacy_what_role_for_cities?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=uk&_x_tr_hl=uk&_x_tr_pto=sc (in English).

Building peace by cultural heritage – a new EU approach in conflicts and crises. (2021). https://www.eeas-europa-eu.translate.google/eeas/building-peace-cultural-heritage-%E2%80%93-new-eu-approach-conflicts-and_crisis_en?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=uk&_x_tr_hl=uk&_x_tr_pto=sc (in English).

Clapham, C. (1998). Degrees of statehood. *Review of international Studies, 24/2*. <https://www.cambridge.org/core/journals/review-of-international-studies/article/abs/degrees-of-statehood/81BD66CAA61E889360BFB252E41D29B1> (in English).

Clarke, D. (2020). *Cultural Diplomacy*. Oxford Research Encyclopedia of International Studies. Oxford: Oxford University Press. https://www.researchgate.net/publication/346585078_Cultural_Diplomacy (in English).

Convention for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict with Regulations for the Execution of the Convention. https://en.unesco.org/sites/default/files/1954_Convention_EN_2020.pdf (in English).

Cultural diplomacy as a key vector of EU foreign policy. https://www-eesc-europa-eu.translate.goog/en/news-media/news/cultural-diplomacy-key-vector-eu-foreign-policy?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=uk&_x_tr_hl=uk&_x_tr_pto=sc (in English).

Cultural diplomacy as a vector of EU external relations. New partnerships and role of cso Oct 26, 2022 – Oct 27, 2022. https://www-eesc-europa-eu.translate.goog/en/our-work/opinions-information-reports/opinions/cultural-diplomacy-vector-eu-external-relations-new-partnerships-and-role-cso?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=uk&_x_tr_hl=uk&_x_tr_pto=sc (in English).

Cutting Edge. From standing out to reaching out: cultural diplomacy for sustainable development. (2022). <https://www.unesco.org/en/articles/cutting-edge-standing-out-reaching-out-cultural-diplomacy-sustainable-development> (in English).

Gienow-Hecht, J. *US Cultural Diplomacy*. https://www-transatlantic--cultures-org.translate.goog/en/catalog/us-cultural-diplomacy?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=uk&_x_tr_hl=uk&_x_tr_pto=sc (in English).

Grant, T. (1999). Defining Statehood: The Montevideo Convention and its Discontent. *Columbia Journal. Transnational Law*, 37/2, 403. <https://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/cjtl37&div=19&id=&page> (in English).

International cultural relations. https://culture-ec-europa-eu.translate.goog/policies/international-cultural-relations?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=ru&_x_tr_hl=ru&_x_tr_pto=sc (in English).

James Bezan. <https://ukrainianpeople.us> (in English).

Joint communication to the European parliament and the Council. Towards an EU strategy for international cultural relations. https://eur--lex-europa-eu.translate.goog/legal-content/EN/TXT/?Uri=JOIN:2016:29:FIN&_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=uk&_x_tr_hl=uk&_x_tr_pto=sc (in English).

Montevideo Convention on the Rights and Duties of States. https://www-jus-uo-no.translate.goog/english/services/library/treaties/01/1-02/rights-duties_states.xml?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=uk&_x_tr_hl=uk&_x_tr_pto=sc (in English).

Nye, J. (2004). *Soft power: The Means to Success in World Politics*. New York: Public Affairs (in English).

Schneider, C. (2003). *Diplomacy that works: 'best practices' in cultural diplomacy*. Georgetown University (in English).

Schneider, C. (2006). *Cultural Diplomacy: Where Is It When We Need It? The Ambassadors review, 1*. <https://www.americanambassadors.org/publications/ambassadors-review/fall-2006/cultural-diplomacy-where-is-it-when-we-need-it> (in English).

Ukraine emergency. <https://www.unhcr.org/emergencies/ukraine-emergency> (in English).

Utomhusutställningen «Mamma, jag vill inte ha krig!». <https://ukrainskainstitutet.se/ua/blog/2023/03/20/14> (in German).

Yevtukh, V. (2018). Ukrainian ethnos as a complex socio-cultural phenomenon: formation, dynamics, prospects. *Interdisciplinary Studies of Complex Systems*, 13, 41–56 (in English).

Olga MALIUTA*PhD (History), Associate Professor*ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-1970-7260>e-mail: maliutaov@gmail.com

CULTURAL DIPLOMACY AS A MEANS OF PRESERVING THE UKRAINIAN STATEHOOD

Representation of the Ukrainian cultural heritage in the international arena by cultural diplomacy is defined in order to strengthen national security and Ukrainian statehood. The goal is to study the influence of cultural diplomacy on the process of guaranteeing Ukrainian sovereignty and territorial integrity. According to the defined tasks, in order to reproduce the context of the era, the participation of cultural diplomacy of Ukraine in the representation of the Ukrainian state, its recognition, support, and affirmation of statehood in peacetime and wartime, narrative (narrative), documentary, mass sources, materials of the periodical press were developed and analyzed.

The article investigates the factors influencing cultural diplomacy and the environment of its work abroad, practices of its activity. The author draws attention to the fact that the destruction of cultural heritage, the leveling of historical memory and signs of Ukrainian statehood in Ukraine by the Russian intervention complicates the work of cultural diplomacy abroad. Defined as the main platform for cultural diplomacy in the world by UNESCO. The international treaties protecting the world cultural, natural, intangible cultural heritage of the participating countries that have ratified the UNESCO Conventions, the impact of these conventions on the protection of Ukrainian cultural heritage are outlined.

The popularization of crimes against humanity by cultural diplomacy (on the example of the famine of 1932–1933 in Ukraine), patronage and inspiration of the process of recognition of the famine by all countries of the world in order to stop the Russian intervention in Ukraine, guarantee peace and world security, territorial integrity and independence of Ukraine are studied. The important role of the Ukrainian Institute and cultural institutes of other countries as platforms for popularizing the cultural heritage of Ukraine was noted.

It is outlined that the satisfaction of cultural rights, opposition to the use of cultural heritage as a tool for financing organized crime and terrorism are the consequences of cultural diplomacy. The article analyzes the measures of cultural diplomacy of Ukraine, which were used to position Ukraine in the world, establish peace, promote the dialogue of cultures, and establish Ukrainian statehood. It was noted that for Ukraine, winning the information war means winning and preserving statehood. In view of this, there is an urgent need to position Ukraine on the international arena by means of culture, to promote the dissemination of truthful information sources about Ukraine in the world, to create new information channels, to digitize cultural heritage, archival sources and materials. Culture in the context of war, in the language of Ukrainian diplomacy, means the struggle for the preservation of cultural heritage, the establishment of identity, and the guarantee of Ukrainian statehood. The opportunity to transform cultural diplomacy into a platform for guaranteeing peace, security, statehood, and economic growth of Ukraine was noted.

Keywords: identity, cultural diplomacy, cultural heritage, Ukrainian statehood.